

การศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย
The Study of Occupational Therapy Administration Guideline
in a Special Education Center in Chiang Rai Province

พิชญาศินี สุธะตา¹,
ประภัสสร สมสถาน² และ ปาริชาติ บัวเจริญ³
มหาวิทยาลัยพายัพ^{1,2,3}

Pitchayasinee Suyata¹,
Prapatsorn Somsathan² and Parichat Buacharoen³
Payap University^{1,2,3}

Corresponding Author, E-mail: Pitchayasinee.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเรื่องแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

* ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 19 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 มีนาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริการ 2) ด้านบริหารจัดการ 3) ด้านวิชาการ และ 4) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.37) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านวิชาการ ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.57) ด้านบริการ ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.42) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.57) ส่วนด้านบริหารจัดการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$, S.D. = 0.43)

2. แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 1) ด้านบริการ ควรมีการวางแผนกระบวนการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดอย่างเป็นระบบ และควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย 2) ด้านบริหารจัดการ ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัด มีการจัดสถานที่เหมาะสม สะอาด ปลอดภัย มีการดำเนินการสรุปข้อมูลรายงานประจำปีชัดเจนถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน และได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย 3) ด้านวิชาการ ควรพัฒนาจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมบำบัดที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ให้ความรู้แก่ครูบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พัฒนานตนเองและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้พัฒนางาน ควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย 4) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ควรสร้างความเข้าใจและข้อตกลงกับครูกิจกรรมบำบัดให้ชัดเจนในหน้าที่อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด ดังนั้น ควรมีการวางแผน จัดปฏิทินการดำเนินงาน นิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อมาพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารงาน; กิจกรรมบำบัด

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current state of occupational therapy administration in a special education center in Chiang Rai province 2) to study occupational therapy administration guidelines in a special education center in Chiang Rai province .The sample group consisted of 210 people Consists of school administrators, Teachers and educational personnel in a special education center in Chiang Rai province

and parents of students in a special education center in Chiang Rai province. The research tools were a questionnaire on the current state of occupational therapy administration and a semi-structured interview on occupational therapy administration guidelines in a special education center in Chiang Rai province. Statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation. The qualitative data from the semi-structured interviews were analyzed using content analysis.

The findings of this study were as follows :

1. Current state of administration of occupational therapy in a special education center in Chiang Rai province .It consists of 4 components: 1) Service 2) Management 3) Academic and 4) Other performance. The Overall opinions were at a high level. When considering each side, it was found that the opinions were at a high level. ($\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.37) In order of average, they were academic ($\bar{x}$ = 4.31, S.D. = 0.57), services ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.42), other performance ($\bar{x}$ = 4.01, S.D. = 0.57), and management was moderate level ($\bar{x}$ = 3.46, S.D. = 0.43)

2. Occupational Therapy administration Guidelines in a special Education center in Chiang Rai. 1) Service : There is a systematic planning of the process of service activities. And there is supervision and follow-up from executives and department heads. 2) Management: Participate in setting goals, visions and missions of educational institutions. An occupational therapy practice manual has been prepared. There is an appropriate, clean, safe occupational therapy service location. There is a summary of annual report information that is clear, accurate and up-to-date. There is supervision and follow-up from executives and department heads. 3) Academic : Develop educational institutes' curriculum and develop a draft occupational therapy curriculum that is consistent with the context of the educational institution, providing information and knowledge to teachers, educational personnel and other relevant personnel. To create understanding and guidelines for helping children with special needs. Continuous self-development and professional development which will be beneficial for work development There is supervision and follow-up from executives and department heads. 4) Other performance: Create a clear understanding and agreement with occupational

therapy teachers on duties other than providing occupational therapy services. therefore, there are a plan, organized calendar of operations. Supervision and follow-up from executives and department heads Summarize and evaluate performance to develop, improve and continue.

Keywords: Administration Guidelines; Occupational Therapy

บทนำ

ปัจจุบันผู้พิการในประเทศไทยได้รับการช่วยเหลือในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการเข้าถึงบริการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม เช่น การบริการทางการแพทย์ อาชีพ สวัสดิการสังคม รวมถึงระบบทางการศึกษา เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเอง ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และทำประโยชน์ให้กับสังคม ประเทศชาติได้เต็มศักยภาพ ซึ่งต้องพิจารณาถึงความแตกต่างของคนพิการแต่ละวัย แต่ละประเภทความพิการ และแต่ละบุคคล ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีเกียรติศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับรัฐที่ได้ให้ความสำคัญของการศึกษา โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 กล่าวว่า บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษอบรมในการศึกษาภาคบังคับ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงรัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ด้วยเหตุนี้เด็กทุกคนรวมทั้งเด็กที่มีความพิการจะต้องเข้ารับการศึกษภาคบังคับ มีทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 10 กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคล (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) อีกทั้งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 กล่าวว่า คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เลือกรับบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา

โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) จากข้อความดังกล่าว ทำให้ผู้พิการมีโอกาสที่จะได้รับสิทธิการจัดการศึกษา อย่างเหมาะสมและคำนึงถึงความต้องการทางการศึกษาที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษา เพื่อปวงชน “การศึกษาสำหรับคนทุกคน” (Education for All) กล่าวคือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข เป้าหมายเพื่อจะช่วยให้คนพิการ มีพัฒนาการ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและ ดำเนินชีวิตอย่างอิสระตามศักยภาพของตนเอง (สุชาติดา บุณยา, 2557 : 17-24)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ มีวิสัยทัศน์เพื่อคนพิการและเด็กด้อยโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษา อย่างเท่าเทียมทั่วถึง และมีคุณภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีหน้าที่จัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับ คนพิการและบุคคลซึ่งไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสให้มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานพิเศษ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด มีหน้าที่จัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาแก่คนพิการตั้งแต่ แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตในลักษณะให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จัดโปรแกรมที่เป็นระบบ ในการให้บริการด้านต่าง ๆ โดยเร็วที่สุดแก่เด็กที่มีความเสี่ยงทุกระดับขั้นตั้งแต่แรกเกิดหรือขั้นที่ ได้รับการวินิจฉัยมีความพิการ เพื่อพัฒนาเด็กพิการให้ได้รับการจากนักวิชาชีพที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา เช่น ครูการศึกษาพิเศษ ด้านสุขภาพอนามัย และการบำบัดรักษา เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด นักจิตวิทยา เป็นต้น ตลอดจนป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น ให้เด็กมีพัฒนาการไปตามขั้นตอน เช่นเดียวกับ เด็กทั่วไป หรือใกล้เคียงเด็กทั่วไปมากที่สุด (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2556)

ปัจจุบันศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย มีโครงสร้างในการบริหารงาน 4 ฝ่าย ประกอบด้วยฝ่ายบริหารงานวิชาการ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงานแผน และงบประมาณ โดยงานกิจกรรมบำบัดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการบริหารวิชาการ โดยมี นักกิจกรรมบำบัดในตำแหน่ง ครูกิจกรรมบำบัด ที่ให้บริการทางกิจกรรมบำบัดภายใต้การควบคุม ของสมาคมกิจกรรมบำบัดแห่งประเทศไทย เพื่อปฏิบัติงานในบริบทสถานศึกษาให้บริการทางกิจกรรม บำบัดกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อช่วยเหลือ พื้นฟู ส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กมีทักษะที่จำเป็น ในการใช้ชีวิตประจำวัน รวมทั้งลดข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษา (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย, 2564) และจากการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ ศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดเชียงรายย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2564) พบว่า งานกิจกรรมบำบัดของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ยังไม่พบแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัดที่ชัดเจน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาทั้งทางด้านการบริการ ด้านบริหารจัดการ ด้านวิชาการ และด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ (ชมรมครูกิจกรรมบำบัด, 2560 : 2)

ดังนั้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูกิจกรรมบำบัด จึงมีความสนใจในการทำวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัดให้มีแบบแผนที่ชัดเจน ตรวจสอบได้และสอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานกิจกรรมบำบัดของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงรายให้มีประโยชน์สูงสุดในการให้บริการกิจกรรมบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และนำไปสู่การพัฒนางานกิจกรรมบำบัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษา อย่างสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย รวมจำนวนทั้งหมด 390 คน
 - 1.2 ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 96 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 112 คน ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการร่างข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงรายของแนวคิดของมาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริการ
2. ด้านบริหารจัดการ
3. ด้านวิชาการ
4. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ

2.1.2 นำแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน พิจารณาความชัดเจนของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม โดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของคำถามที่ได้มีค่าตั้งแต่ 0.8 - 1.00 (>0.50) ผู้วิจัยจึงนำคำถามไปใช้ในการวิจัยได้ตามลำดับต่อไป

2.1.3 แก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจะได้แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มศึกษาจำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามแบบของครอนบาค โดยได้ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.95 (> 0.70)

2.1.4 ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์สำหรับเก็บข้อมูลจริงต่อไป

2.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 2) ผู้ที่รับผิดชอบงานและมีประสบการณ์ด้านกิจกรรมบำบัด 2 คน และ 3) ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ จำนวน 1 คน โดยมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจกรรมบำบัด

2.2.2 ยกร่างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง มาทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อหาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

2.2.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการตามระเบียบของทางมหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งมีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจาก มหาวิทยาลัยพายัพเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมหนังสือจากมหาวิทยาลัย เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 เก็บรวบรวมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ได้รับ นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบ และนำไปประมวลผลคะแนนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ถอดเนื้อหาการสัมภาษณ์
2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
3. นำเสนอผลที่ได้เป็นแบบบรรยาย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม

ที่	สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน	แปลผล	ลำดับ
1.	ด้านวิชาการ	4.31	0.57	มาก	1
2.	ด้านบริการ	4.30	0.42	มาก	2
3.	ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ	4.01	0.57	มาก	3
4.	ด้านบริหารจัดการ	3.46	0.43	ปานกลาง	4
รวม		4.02	0.37	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านวิชาการ ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.57) ด้านบริการ ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.42) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.57) ส่วนด้านบริหารจัดการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$, S.D. = 0.43)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านบริการ 2. ด้านบริหารจัดการ 3. ด้านวิชาการ และ 4. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ

1. ด้านบริการ การวางแผนกระบวนการให้บริการทางกิจกรรมอย่างเป็นระบบ วางแผนบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูการศึกษาพิเศษ นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล มีการประเมินผล บันทึกรายงานผลการพัฒนาผู้เรียน และควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาดำเนินการวางแผนการปฏิบัติงานและงบประมาณในงานกิจกรรมบำบัด มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัด จัดสถานที่การให้บริการทางกิจกรรมบำบัดที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน สรุปข้อมูลสารสนเทศที่เป็นถูกต้อง ปัจจุบัน และควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านวิชาการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน พร้อมทั้งมีการวางแผนพัฒนา ร่างหลักสูตรกิจกรรมบำบัดที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ให้ข้อมูล ความรู้แก่ครูบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีการศึกษาหาความรู้ที่ทันสมัยตามสถานการณ์ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ มีการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ สร้างความเข้าใจและข้อตกลงให้ชัดเจนในหน้าที่อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด มีการวางแผน จัดปฏิทินการดำเนินงาน ดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ ประเมินผลการดำเนินงาน นิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย สรุปและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อมาพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการในต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานในสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญและมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้แก่ การจัดการศึกษาในลักษณะ ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (EI) จัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใด ซึ่งกิจกรรมบำบัด ถือเป็นบริการจากนักกิจกรรมบำบัดตามข้อกำหนดของกฎกระทรวงว่าด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 : 11) ตลอดจนให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาพิเศษ (ดลยา อินจำปา และคณะ, 2560 : 3) จะต้องควบคู่ไปกับการฟื้นฟูสมรรถภาพ มุ่งหวังให้เด็กได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ โดยการฟื้นฟูทางกิจกรรมบำบัด เป็นหนึ่งในการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้พิการ เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และได้รับประโยชน์จากการศึกษาสูงสุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านวิชาการ ด้านบริการ ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ส่วนด้านบริหารจัดการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา (ชมรมครูกิจกรรมบำบัด, 2560) ที่กล่าวไว้ว่า มาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามกรอบแนวทางของวิชาชีพภายใต้บริบทของสถานศึกษา เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ ส่งผลทำให้การบริการกิจกรรมบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีประสิทธิภาพประสิทธิผลตรวจสอบได้ และบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ช่อทิพย์ มงคลธวัช และ นิรดา เวชญาลักษณ์ (2565 : 42) พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ อันประกอบด้วย งานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดส่งเสริมด้านวิชาการ การวัดผลประเมินผล การนิเทศภายในสถานศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบ ผลสำเร็จ ซึ่งถือว่างานวิชาการเป็นงานหลักและหัวใจสำคัญในการบริหารงานของสถานศึกษา

2. แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย จากสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิวิเคราะห์แนวทาง ได้ดังนี้

ด้านบริการ มีการวางแผนกระบวนการให้บริการทางกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ดำเนินการวางแผน บำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูการศึกษาพิเศษ นักสหวิชาชีพ ผู้ปกครอง ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล สอดคล้องกับ AOTA (2016) ได้อธิบายถึง บทบาทหน้าที่ในการ วางแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยจะวางแผนร่วมกับสหวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา เพื่อเอื้อ ให้เด็กเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ยังถูกระบุไว้ เป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัด จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ

การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด พร้อมทั้งสนับสนุนผู้ดูแล คนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ควรมีการประเมินผล บันทึกรายงานผล การพัฒนาผู้เรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ มนัญญา แก้วอินทชัย (2565 : 117-133) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการ เก็บข้อมูลกลุ่มอย่างพื้นที่ ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดต่าง ๆ ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 77 ศูนย์ พบว่า 1) ควรมีการคัดกรองโดยการสังเกต การทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง 2) ควรมีการประเมิน ความสามารถพื้นฐานเพื่อใช้ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) 3) ควรจัดทำแผน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ 4) ควรจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล 5) ควรมีการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการและปรับปรุง แผนการจัดการศึกษาการเรียนรู้ต่าง ๆ 6) ครูควรมีการนิเทศติดตามประเมินผลจากผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย บริหารหรืออื่น ๆ

ด้านบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา ควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานและงบประมาณในงานกิจกรรมบำบัด มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ทางกิจกรรมบำบัด มีการจัดสถานที่ให้บริการทางกิจกรรมบำบัดที่เหมาะสม ควรได้รับการนิเทศกำกับ ติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัย ของจิระพรรณ โพนพุด (2560 : 174) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออก ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหาร 1. การปฏิบัติงานที่ชัดเจน ผู้บริหารมีการจัดทำปฏิทิน

การปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน มีการจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย มีข้อมูลสารสนเทศในการปฏิบัติงาน 2. การพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการศึกษาต่อ ประชุม/สัมมนาอบรม/ศึกษาดูงานและสนับสนุน ส่งเสริมบุคลากรให้มีความชำนาญเป็นที่ยอมรับให้เป็นวิทยากรช่วยเหลือเพื่อนครูชุมชน และหน่วยงานอื่น 3. บทบาทที่สมดุล มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วนชัดเจน และมอบหมายให้สมาชิกทำงานของตนเองให้สำเร็จและร่วมกันประเมินผลงาน 4. การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ดีขึ้น การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 5. ลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร เพื่อให้ตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติและจัดเตรียมความพร้อมในเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

ด้านวิชาการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน พร้อมทั้งมีการวางแผนในการพัฒนา ร่างหลักสูตรกิจกรรมบำบัดที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ให้ข้อมูลความรู้แก่ครูบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหาความรู้ที่ทันสมัยตามสถานการณ์ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ควรได้รับการนิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย เพื่อพัฒนางานกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2562 : 396) ได้ศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า รูปแบบของสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ คือ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ปรับโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น หลากหลาย เหมาะสมกับระดับความพิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครู บุคลากร ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อมูลสารสนเทศ มีระบบงานสารสนเทศที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน ศูนย์การศึกษาพิเศษมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรหรือแนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม มีตารางการให้บริการหรือแนวทางตามโครงสร้างหลักสูตร กำหนดผู้รับผิดชอบ มีคณะกรรมการนิเทศการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นำผลการนิเทศไปใช้ปรับปรุงการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เรียน มีการจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพตามแผน มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามการให้บริการ มีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการให้บริการ

ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ มีการวางแผน จัดปฏิทินการดำเนินงาน ดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ ประเมินผลการดำเนินงาน นิเทศกำกับติดตามจากผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อมาพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการในต่อ ๆ ไป แสดงให้เห็นว่า ครูกิจกรรมบำบัดจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในบริบททางการศึกษา เช่น บริบทของสถานศึกษา โครงสร้างการบริหารงาน สอดคล้องกับ Johnson (1996) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีหน่วยย่อยที่มีความสัมพันธ์กันโดยในหน่วยหนึ่งก็จะมีหน่วยย่อยภายในและมีหน่วยใหญ่ที่เหนือหน่วยต่าง ๆ ซึ่งหน่วยใหญ่ในที่นี้คือโครงสร้างการบริหาร กฎหมาย และนโยบายของสถานศึกษา ดังนั้น ครูกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้เข้าใจ ทุกองค์ประกอบต่าง ๆ ในบริบทของสถานศึกษา และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิตา เกศะรักษ์ (2551 : 83) พบว่า “ครูกิจกรรมบำบัด” คือ บทบาทของนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาของประเทศไทย ซึ่งมีหลายบทบาทเชื่อมโยงระหว่างการเป็นครูและนักกิจกรรมบำบัด แสดงออกในรูปของการเขียนแผน การสอนของน้องนักกิจกรรมบำบัด และบทบาทอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายซึ่งเป็นงานที่ทำควบคู่ไปกับ บทบาทอื่น ซึ่งแต่ละบทบาท มีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยทักษะและการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยจะต้องมีการ จัดสรรเวลาในการทำหน้าที่ตามบทบาทต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษา ให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า งานกิจกรรมบำบัดที่อยู่ในโครงสร้าง การบริหาร งานวิชาการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ต้องมีระบบการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้ สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ตามกรอบแนวทางของวิชาชีพภายใต้บริบทของสถานศึกษา เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ นำไปสู่การปฏิบัติงานทำให้การบริการกิจกรรมบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรวจสอบได้ และบรรลุตามเป้าหมายนโยบาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้

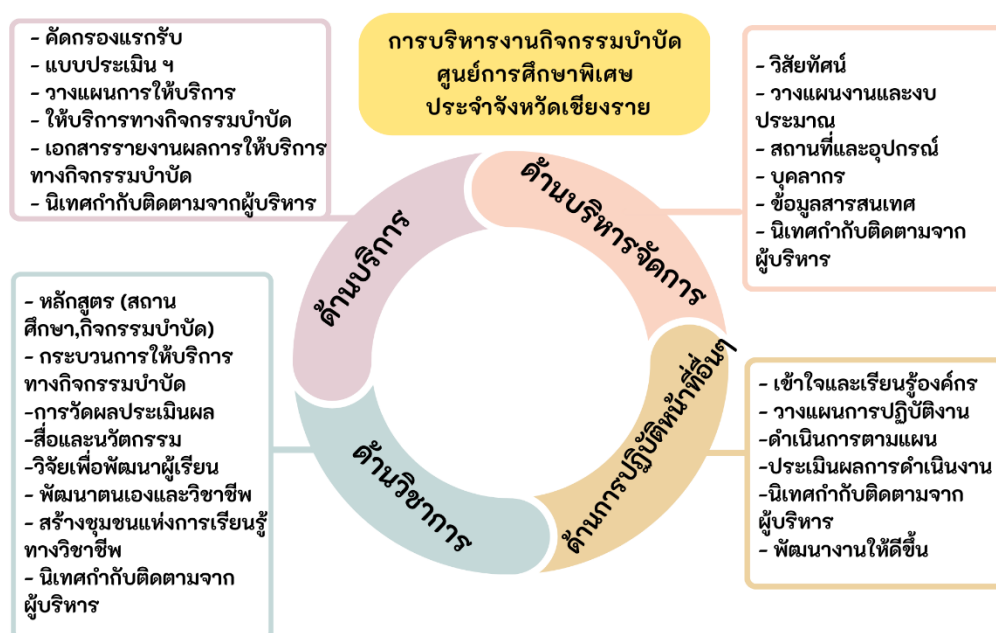
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนาและดำเนินงาน อย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินงานนั้นมีความต่อเนื่อง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

1. การศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด เชียงราย อาจจะเพิ่มกลุ่มตัวอย่างของครูกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาให้มากขึ้น เช่น ครูกิจกรรมบำบัด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นต้น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ในลักษณะข้อมูลเชิงลึกหรือ ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความคิดเห็น ประสบการณ์และมุมมองในด้านการปฏิบัติงาน ของนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากการทำวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานกิจกรรมบำบัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย

ปัจจุบันวิชาชีพกิจกรรมบำบัด เข้ามามีบทบาทในบริบทของสถานศึกษา ตำแหน่ง ครูกิจกรรมบำบัด ดังนั้น ครูกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านบริการ 2. ด้านบริหารจัดการ 3. ด้านวิชาการ 4. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการให้บริการกิจกรรมบำบัดแก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และนำไปสู่พัฒนางานกิจกรรมบำบัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษาอย่างสูงสุดต่อไป อีกทั้งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามศักยภาพของแต่ละบุคคล สามารถพึ่งพาตนเอง ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และทำประโยชน์ให้กับสังคม ประเทศชาติได้เต็มศักยภาพ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีเกียรติศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- จิระพรรณ โพนพุธ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชมรมครูกิจกรรมบำบัด. (2560). มาตรฐานการปฏิบัติงานกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: กองทุนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนพิการ.
- ช่อทิพย์ มงคลธวัช และ ณิชดา เวชญาลักษณ์. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Modern Learning Development*, 7(5), 32-49.
- ดลยา อินจำปา และคณะ. (2560). เอกสารประกอบการเรียน การศึกษาพิเศษ. คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต: ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซท์.
- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2562). รูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ. (รายงานการวิจัย). ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551. (2551, 5 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก, หน้า 1-13.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 1-22.

- มนัษญา แก้วอินทชัย. (2565). แนวทางพัฒนาการบริหารงานการให้บริการช่วยเหลือเด็กพิการตามแนวคิดการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบโรงเรียนเรียนร่วม. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 6(1), 117-133.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 1-90.
- วิจิตา เกศะรักษ์. (2551). การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาประสบการณ์การทำงานของนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย. (2564). สารสนเทศของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2564. เชียงราย: ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2556). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สุชาดา บุษพา. (2557). การศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- American Occupational Therapy Association (AOTA). (2016). Occupational therapy in school settings. Retrieved Jan 25, 2022, from <http://www.aota.org>
- Johnson, J. (1996). School based occupational therapy. In Case-Smith, J., Allen. A.S & Pratt, P.N., Occupational Therapy for Children (pp 693-716). (3rd ed.). St Louis: Mosby.
- Yamane, Taro. (1973). Statistics, An Introductory Analysis. (2nd ed.). New York: Harper and Row.